

Redaksia:

Dr. shken. ULVI VEHBUI (Kryeredaktor), prof. JOSIF ADHAMI, doc. KRISTO PANO, (zëvendëskryeredaktorë), doc. ANESTI KONDILI, kand. shken. AFËRDITA BASHA, prof. BAJRAM PREZA, kand. shken. LAVDIM GJONCAJ, dr. shken. MINELLA PAPAJOJGJI, doc. MEHDI AGOLLI, prof. PULLUMB BITRI, kand. shken. SKËNDER SKËNDERAJ, doc. VIRON XHILLARI kand. shken. ZYHDI ZHEGU.

REDAKSIA

Pronë letrare e Universitetit të Tiranës «Enver Hoxha»

Del katër herë në vit

Dorëshkrimet nuk kthehen

Tirazhi: 935 kopje

Formati 70 x 100/16

Stash. 2204-82

Shtypur: Kombinati Poligrafik

Shtypshkronja «MIHAL DURI» — Tiranë 1987

MBROJTJA E SHËNDETIT NË PUNË, NJE NGA DREJTIMET MË THEMELORE TË ZHVILLIMIT E TË DEMOKRATIZIMIT TË SHËRBIMIT SHËNDETËSOR

— YLLI SAROLLI — SKËNDER SKËNDERAJ — HAMZA MEMI —

Vendosja e masave për mbrojtjen në punë, në vendin tonë përbën një proces të tërë e të pandërprerë. Ato u zbatuan në një kohë të caktuar si nevojë e praktikës së ndërtimit socialist të vendit, e industrializimit dhe e zhvillimit të degëve të tjera të ekonomisë e të kulturës, e shumimit të faktorëve negativë që ndikojnë mbi shëndetin e punonjësve dhe e nevojës për mbrojtjen e tij. Organizimi i shërbimit shëndetësor në ndërmarrjet ekonomike, i cili ngarkohej me mbrojtjen e shëndetit në punë, u shoqërua, nga ana tjetër, edhe me krijimin e kushteve të tjera, si përgatitja e kuadrove të nevojshme mjekësore, zgjidhja e problemeve të mprehta të trashëguara nga e kaluara etj.

Gjendja e rëndë që ekzistonte në vendin tonë, u thellua më tej gjatë pushtetit fashist italian e gjerman. Ekonomia ishte thellësisht e prapambetur. Industria, në qoftë se mund të flitet për të, ishte primitive; kushtet e punës shumë të rënda. Punohej me orë të zgjatura, për asnjë lloj mase mbrojtëse në punë nuk mund të bëhej fjalë. Higjiena dhe profilaksia nuk e kishin fituar të drejtën e qytetarisë. Gjendja e problemeve të mbrojtjes së shëndetit, pas vendosjes së pushtetit popullor, ishte një detyrë sa e domosdoshme dhe e mprehtë, aq edhe e vështirë e komplekse, sa ekonomike, aq edhe organizative e shkencore. Ajo kërkonte përcaktimin e një strategjie e taktike të qartë shëndetësore, për të zgjidhur, hap pas hapi, krahas krijimit të kushteve materialo-teknike e shkencore, problemet më të mprehta në fushën e shëndetësisë. Ishte pikërisht udhëheqësi ynë i paharruar, shoku Enver Hoxha, në krye të Partisë e të shtetit tonë socialist, ideatori dhe autori i kësaj strategjie e taktike të shkëlqyer, që çoi në realizimet madhështore që kemi sot në fushën e mbrojtjes së shëndetit të popullit.

Që në fillim, Partia dhe shoku Enver Hoxha problemet e shëndetit i vlerësuan dhe i trajtuan në lidhje të ngushtë me proceset e shndërrimeve të thella ekonomiko-shoqërore socialiste të vendit, të cilat do të përbënin bazën e domosdoshme për realizimin e objekteve të afërt e të largët të programit për mbrojtjen e shëndetit, pjesë e pandarë e të cilit ishte edhe mbrojtja në punë. Qysh në shtator të vitit 1945, vetëm 10 muaj pas çlirimit, kur vendi ende vuante rrjedhojat e luftës shkatërrimtare, shoku Enver Hoxha deklaronte: «Po organizohet mbi baza

të reja sektori i higjienës e i profilaksisë, sektor me shumë rëndësi për të ardhmen e vendit tonë». ¹⁾ Në këtë mënyrë, shoku Enver hedh, për herë të parë, idenë e orientimit profilaktik të shëndetësisë sonë dhe të vënies së këtij parimi në themel të të gjithë punës për mbrojtjen e shëndetit të popullit.

Zgjidhja e shpejtë e në mënyrë të kënaqshme e shumë problemeve që lidhen me shëndetin e popullit, kërkonte, para së gjithash, një sërë masash për demokratizimin e shërbimit shëndetësor, si vendosja e shërbimit falas, (i cili shkallë-shkallë u shtri në të gjitha kontingjentet e popullsisë), afrimi i tij pranë popullit (jo vetëm në qytet, por edhe në fshat, jo vetëm pranë banesës, por edhe në punë), përgatitja e kuadrove mjekësore, vendosja e sistemit të sigurimeve shoqërore, edukimi sanitar i masave etj. Këto krijuan mundësi më të mëdha edhe për mbrojtjen e shëndetit në punë. Qysh në Kongresin I të PKSH, shoku Enver Hoxha thekson: «Janë marrë masa për mbrojtjen e shëndetit të punëtorëve» ²⁾, duke materializuar kështu në praktikë një nga drejtimet më themelore të demokratizimit e të afrimit të shërbimit shëndetësor pranë popullit.

Duke parë sot rrugën që ka përshkuar mbrojtja në punë në përgjithësi dhe shërbimi shëndetësor i ndërmarrjeve ekonomike në veçanti, mund të veçojmë disa momente të rëndësishme.

Në etapën e parë, që fillon menjëherë pas çlirimit të vendit, për kushtet që ekzistonin, dolën në plan të parë masa të karakterit më të përgjithshëm që synonin zgjidhjen e problemeve më të mprehta në fushën e mbrojtjes në punë si vendosja e 8 orëshit, shëndetësimi i mjedisve të punës e të pushimit, rregullimi i banesave, zgjidhja e problemeve të veshjes së punëtorëve etj. Tipar i rëndësishëm i kësaj faze ka qenë kontradikta midis vrullit revolucionar të masave, të udhëhequra nga Partia, për zgjidhjen e problemeve të mbrojtjes së shëndetit në aksionet masive për rindërtimin e vendit e ndërmarrjet e mëdha ekonomike dhe mungesës së mundësive organizative shkencore në fushën e mbrojtjes në punë.

Partia dhe shoku Enver Hoxha gjithmonë e kanë parë mbrojtjen e shëndetit në punë jo thjesht si një problem shëndetësor, por, sidomos, si një çështje me rëndësi të madhe politiko-ideologjike, ekonomiko-organizative e shëndetësore. Nga pikpamja politiko-ideologjike, shoku Enver Hoxha nënvizon: «Jeta e lumtur, gëzimi i njeriut tonë, nuk mund të kuptohet dhe të arrihet pa ruajtjen e shëndetit të tij. Prandaj kujdesi për shëndetin e popullit..., ka qenë dhe mbetet një pjesë e pandarë e politikës së Partisë për ngritjen e mirëqenies» (4). Zhvillimi i fuqizimi i ekonomisë dhe riprodhimi i zgjeruar nga ana tjetër, janë vepër e masave punonjëse, prandaj shokun Enver e shohim të kujdeset paprerë e nga afër për shëndetin e punëtorëve, të japë porosi e këshilla për përmirësimin e kushteve të punës dhe trajtimin e tyre (5) të kritikojë rreptë administratat e ndërmarrjeve ekonomike që nuk luftojnë sa duhet për krijimin e kushteve të përshtatshme të jetesës e të punës së punëtorëve (5,6).

Në planin organizativ, duke vënë në plan të parë njeriun dhe kujdesin për të, shoku Enver Hoxha jep porosi e orientime të rëndësishme për vendosjen dhe përsosjen e pandërprerë të një legjislacioni sa më të plotë, thellësisht humanitar e socialist të mbrojtjes në punë, në për-

shtatje me kërkesat dhe mundësitë e kohës, si p.sh. për vendosjen dhe përsosjen e «Kodit të Punës», për kohën e punës, për mbrojtjen e grave, të të rinjve nën 16 vjeç, të punonjësve të sëmurë, të atyre që punojnë në punë të vështira etj (7). Një rol me rëndësi në mbrojtjen dhe forcimin e shëndetit në punë të punonjësve ka luajtur dekreti i Presidiumit të Kuvendit Popullor «Mbi inspektoriatin sanitar shtetëror», i hartuar sipas mësimave të Partisë e të shokut Enver Hoxha.

Sot në vendin tonë ekziston një legjislacion i tërë, duke filluar nga ligji themelor (Kushtetuta) i RPSSH, që i përgjigjet mjaft mirë etapës së zhvillimit ekonomiko-shoqëror të vendit dhe nevojave për mbrojtjen e shëndetit në punë. Kjo përbën një fitore madhështore të rendit tonë socialist. Por asnjë sistem i mbrojtjes në punë nuk mund të jetë i plotë dhe i efektshëm pa një sistem të përshtatshëm të sigurimeve shoqërore. Në kujdesin personal e sipas porosive të shokut Enver Hoxha (6,13), në vendin tonë është vendosur sot sistemi më i përhapur në botë i sigurimeve shoqërore, pa asnjë kufizim, të garantuara nga shteti socialist, nga i cili përfitojnë materialisht të gjitha masat punonjëse të qytetit e të fshatit.

Shoku Enver Hoxha, nisur nga tërësia e faktorëve që ndërthuren, shumëllojshmëria e problemeve që duhen përballuar, porosit që çështjet e mbrojtjes në punë të bëhen objekt i punës së organizatave të masave, në radhë të parë, të organizatës profesionale e asaj të rinisë dhe thekson: «Bashkimet profesionale duhet të tregojnë më shumë kujdes, iniciativë dhe këmbëngulje në përmirësimin, e vazhdueshëm të kushteve të punës dhe të jetës së punëtorëve dhe nëpunësve, duhet t'a shtojnë kujdesin për mbrojtjen e punëtorëve në punë... për zhdukjen e aksidenteve... (6).

Duke iu rikthyer herë pas here, në fjalime e biseda të ndryshme, rolit të organizatave profesionale për mbrojtjen e shëndetit në punë (8), si edhe problemit të edukimit sanitar të masave punonjëse (9,10), ne shohim të materializohet ideja e madhe revolucionare e shokut Enver Hoxha, shprehje e vijës së masave në fushën e shëndetësisë, se mbrojtja e shëndetit është vepër e vetë masave punonjëse të emancipuara e me kulturë të përgjithshme e shëndetësore. Rritjen e edukatës sanitare të punonjësve tanë shoku Enver Hoxha e shikon si një nga mjetet më të fuqishme për t'i bërë të efektshme të gjitha masat e tjera të mbrojtjes në punë. Duke e parë shëndetin në unitet dialektik me mjedisin rrethues të punës e të jetës, ai kujdeset gjithnjë nga afër edhe për banesat e punonjësve (6), edhe për ujin e pijshëm (6), për kalitjen fizike e sportin (11), për ushqimin e punëtorëve, shtëpitë e pushimit (3,12) etj.

Theksuam më lart se organizimi i të gjithë sistemit të mbrojtjes në punë në vendin tonë nuk përbën një akt të vetëm. Ai pasqyron ecurinë dhe dinamikën e zhvillimit e të përsosjes së revolucionit e të sistemit socialist sipas etapave të zhvillimit të tij. Në vitet e para pas vendosjes së pushtetit popullor, mbrojtja e shëndetit në punë nuk ishte vënë mbi baza organizative të caktuara. Për herë të parë, më 25.3.1961, në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH, shoku Enver Hoxha hedh idenë e vendosjes së shërbimit shëndetësor të vazhdueshëm me mjekë pranë ndërmarrjeve të mëdha ekonomike (9). Ky moment shënon

edhe etapën e dytë të zhvillimit të mbrojtjes në punë. Në atë kohë numri i mjekëve ishte ende i kufizuar dhe probleme të tjera madhore shtroheshin në fushën e mbrojtjes së shëndetit të popullit. Megjithatë Partia dhe shoku Enver Hoxha shtrinin me forcë nevojën e forcimit të mëtejshëm të masave për mbrojtjen e punonjësve nga faktorët dëmtesues që lidhen me punën, duke gjetur për këtë qëllim edhe format e përshtatshme organizative. Në pajtim me kushtet dhe mundësitë e krijuara, në atë kohë, shoku Enver Hoxha porositi që, fillimisht, vendosja e mjekëve të bazohej në patronazhin e ndërmarrjeve të mëdha nga mjekët e spitaleve, për të kaluar, më pas, në vendosjen e mjekëve të përhershëm e mbi bazën e një numri të caktuar punëtorësh. Nga sistemi i patronazhit u kalua kështu në vendosjen e mjekëve të përhershëm për ndërmarrjet me mbi 1 200 punëtorë, më pas për ato me 800 e, së fundi, për ato me mbi 400 punëtorë.

Kalimi nga sistemi i patronazhit në vendosjen e mjekëve të përhershëm përbën edhe etapën e tretë të zhvillimit të mbrojtjes në punë, që krijonte edhe mundësi për një punë parandaluese më të organizuar si edhe për rritjen e përgjegjësisë e të kontrollit për zbatimin e ligjshmërisë sanitare. Sot shërbimi shëndetësor në ndërmarrjet ekonomike është zgjeruar së tepërmi dhe përfshin mbi 290 ambulanca e qendra shëndetësore të pajisura, mbi 280 mjekë, nga të cilët 157 të përhershëm dhe 440 punonjës të mesëm. Në ndërmarrjet e mëdha sigurohet shërbim i pandërprerë për 16-24 orë. Ky shërbim, gradualisht, sipas mësimave të Partisë e të shokut Enver Hoxha, ka marrë një fizionomi të plotë e të qartë organizative me detyra të përcaktuara. Në dy etapat e para të zhvillimit të tij, detyrë kryesore ishte ndihma mjekësore dhe kontrolli e përpjekjet për sigurimin e kushteve të shëndetshme në punë.

Shërbimi shëndetësor në ndërmarrje, si edhe masat e tjera që përcaktohen në rregulloret, aktet ligjore e nënligjore që sigurojnë mbrojtjen në punë në RPSSH, kanë luajtur një rol me rëndësi në fushën e mbrojtjes së shëndetit të punonjësve, por shoku Enver Hoxha ka theksuar vazhdimisht që gjërat t'i shikojmë jo në statikë, por në dinamikën e zhvillimit të tyre dhe format organizative t'u përshtaten kushteve të reja të krijuara. Nisur nga kjo, duhet të mbajmë parasysh se zhvillimi i paprerë e intensifikimi i ekonomisë socialiste, krijimi i degëve të reja të industrisë dhe zgjerimi i atyre ekzistuese, kimizimi i bujqësisë, përdorimi gjithnjë e më shumë i izotopeve radioaktive në degë të ndryshme të ekonomisë e të jetës etj., shoqërohen edhe me disa dukuri që duhen njohur e vlerësuar si duhet, për t'i paraprirë në kohë e me masa të përshtatshme, përmes një zhvillimi të planifikuar, parandalimit të rrjedhëve të padëshiruara. Një rëndësi të posaçme praktike e shëndetësore paraqesin dy dukuri:

Së pari, kemi të bëjmë me një rritje të madhe të numrit të punëtorëve që i nënshtrohet veprimit dëmtesues të faktorëve të lidhur me punën, e kushtëzuar kjo, edhe me elemente demografikë.

Së dyti, vihet re një rritje e theksuar e numrit të lëndëve kimike dhe faktorëve të tjerë negativë (zhurma, vibracione, rrezatime, valë elektromagnetike etj.), që ndikojnë mbi punonjësit, në kushtet e punës. Nga ana tjetër, po rritet dita-ditës numri i punonjësve me stazh pune e me kontakt të gjatë me këta faktorë negativë.

Tërësia e faktorëve të mësipërm e rrit në mënyrë të ndjeshme mundësinë e shfaqjes së dëmtimeve profesionale, nga njëra anë, dhe, nga ana tjetër, e bën të domosdoshme ndërmarrjen e masave që parandalimi i dëmtimeve të shëndetit në punë të vihet mbi baza organizative e shkencore më të përparura (13). Një rol me rëndësi në këtë drejtim i është ngarkuar shërbimit shëndetësor në ndërmarrjet ekonomike, i cili, sipas mësimave të Partisë e të shokut Enver Hoxha, po riorganizohet në përshtatje me kërkesat e kohës. Para këtij shërbimi sot shtrohet kërkesa për të kaluar në një etapë më të përparuar ku si detyrë kryesore e punonjësve të tij do të jetë studimi më i thelluar i kushteve të punës dhe programimi i masave më shkencore dhe të efektshme për parandalimin e dëmtimeve. Mundësitë objektive, në këtë drejtim, rriten dita-ditës. Realizimi i kësaj detyre kërkon një angazhim më të madh të faktorit subjektiv përmes një pune më të madhe studimore individuale nga punonjësit e këtij sektori, për t'u ngritur në lartësinë e detyrave, si edhe masa për kualifikimin, specializimin dhe pajisjen e këtij shërbimi gradualisht me mjetet e nevojshme.

Sipas mësimave të Partisë dhe porositë të çmuara të shokut Enver Hoxha për mbrojtjen e shëndetit në punë, është ngritur e po fuqizohet një shërbim i tërë higjienik, duke filluar nga IKHE e deri tek DHE të rretheve, kabinetet e sëmundjeve profesionale etj. Ky shërbim, i pajisur me një kuadër, që hap pasi hapi po shkon drejt stabilizimit dhe kualifikimit, po bën një punë më serioze për njohjen e faktorëve dëmtesues, që ndotin mjediset e punës dhe programimin e masave të efektshme parandaluese. Qysh nga viti 1969, në IKHE funksionon reparti i higjienës së punës, i pajisur me shërbimet e fizikës, të toksikologjisë industriale e të fiziologjisë së punës. Nga punonjësit e këtij reparti janë bërë (ose janë në proces) studime të rëndësishme për kushtet e punës në industrinë minerare, metalurgjike, kimike etj. Nga ana tjetër, është bërë e bëhet një punë e mirë për futjen e metodave të reja të kërkimit higjienik, për zgjidhjen e shumë elementeve tekniko-metodologjike në ndihmë të DHE-ve të rretheve etj. Sot në këtë repart dhe në laboratorët e higjienës së punës pranë DHE-ve të rretheve bëhet një numër i madh ekzaminimesh e matjesht të pluhurave, gazrave, zhurmave, rrezatimeve etj., në mjediset e punës dhe një punë shkencore e programuar, në bashkëpunim edhe me katedrën e higjienës në Fakultetin e Mjekësisë. Më tepër mbetet të bëhet për zbatimin në praktikë të këtyre studimeve, për të rritur më tej efektshmërinë e tyre në mbrojtje të shëndetit të punonjësve dhe atë ekonomike. Etapa e zhvillimit të sotëm të shëndetësisë sonë dhe zgjidhja e një sërë problemesh të mprehta që e preokuponin atë, si edhe detyrat që shtrohen në vendimet e Kongresit të 9-të të PPSH (14,15) dhe vendimet e tjera të Partisë e të shtetit kërkojnë një punë shkencore më të madhe, të thelluar, të bashkërenduar dhe të efektshme midis shërbimit shëndetësor në ndërmarrjet ekonomike, atij higjienik, dhe atij kurativo-profilaktik, që jo vetëm të njohë gjendjen e të shërbejë si bazë për masa parandaluese komplekse, por, në të njëjtën kohë, të zbulojë perspektivën e këtyre problemeve në vendin tonë e të hapë horizontet të reja në fushë të përmirësimit të kushteve e të mbrojtjes së shëndetit në punë.

Një varg detyrash shtrohen tani para punonjësve të shërbimit të

higjienës së punës dhe atyre të ndërmarrjeve ekonomike për të studiuar probleme me rëndësi të madhe praktike të tilla si ato të mikroklimës, vibracioneve, rrezatimeve, lidhjeve kushte pune-rendiment etj. Me rëndësi janë problemet, që mbeten për t'u zgjidhur jo vetëm në degët e lartpërmendura të ekonomisë, por edhe në degët tjera, si p.sh. në industrinë e naftës, të çimentos, të ndërtimit etj.

Detyra të rëndësishme dalin në këtë drejtim edhe para katedrës së higjienës, për një rritje të mëtejshme të nivelit të mësimit dhe për lidhjen e tij me të mirë me praktikën e mbrojtjes së shëndetit në punë, për të vënë në jetë mësimet e udhëheqësit tonë të madh, shokut Enver Hoxha.

BIBLIOGRAFIA

- 1) Enver Hoxha: Vepra 3, 1969, fq. 115.
- 2) Enver Hoxha: Vepra 5, 1970, fq. 438.
- 3) Enver Hoxha: Vepra 6, 1971, fq. 379.
- 4) Enver Hoxha: Raport në Kongresin e 6-të të PPSH, 1971 fq. 96.
- 5) Enver Hoxha: Vepra 11, 1972, fq. 200.
- 6) Enver Hoxha: Vepra 12, 1972, fq. 77, 226, 462.
- 7) Enver Hoxha: Vepra 32, 1981, fq. 62, 68.
- 8) Enver Hoxha: Vepra 25, 1977, fq. 585.
- 9) Enver Hoxha: Vepra 20, 1976, fq. 209, 366.
- 10) Enver Hoxha: Vepra 23, 1977, fq. 428.
- 11) Enver Hoxha: Vepra 31, 1980, fq. 144.
- 12) Enver Hoxha: Vepra 13, 1973, fq. 382.
- 13) Enver Hoxha: Vepra 45, 1985, fq. 180, 1971, 194.
- 14) Ramiz Alia: Raport në Kongresin e 9-të të PPSH, 1986, fq. 55.
- 15) Adil Çarçani: Raport mbi Planin e 8-të pesëvjeçar 1986-1990, 1986, fq. 58.

Summary

HEALTH PROTECTION AT WORK, ONE OF THE FUNDAMENTAL ORIENTATIONS TOWARDS THE DEVELOPEMENT AND DEMOCRATIZATION OF THE HEALTH SERVICE

Setting up and improving the measures of protection at work has been and remains one of the most important orientations towards the health protection of the people in our country. The paper describes in general lines some of the more significant results achieved in that field thanks to the teachings and the personal care of our unforgettable leader, comrade Enver Hoxha. This task began in our country immediately after Liberation under conditions of almost absolute lack of industry and measures of protection at work and advanced through the improvement of the working conditions and the relative legislation, through setting up health services at the enterprises of production through hygienic improvements at work etc. The paper also gives indications for the further improvement of the measures of protection at work in accordance with the resolutions of the 9th Congress of the Party of Labour of Albania.

Résumé

UNE DES DIRECTIONS DU DEVELOPPEMENT ET DEMOCRATISATION DU SERVICE SANITAIRE EST LA PROTECTION DE LA SANTE DANS LES LIEUX DE TRAVAIL

L'amélioration des mesures protectrices dans les lieux de travail a été et continue à être une des directives principales pour la protection de la santé du peuple. Il est mis en évidence, dans un sens général, les principaux succès atteints dans ce domaine suivant toujours les leçons et sous les soins de notre dirigeant inoubliable, le camarade Enver Hoxha. Dans cet article, en outre, on expose quelques opinions sur l'amélioration ultérieure de ces mesures protectrices selon les décisions de 9ème Congrès du Parti du Travail d'Albanie.